

» mei, Domine, quoniam infirmus sum¹ : » juxta hoc alterum, in hoc Psalmo dicitur : « Si est iniquitas in manibus » meis, si reddidi retribuendis mihi mala, decidam » ergo ab inimicis meis inanis². » Ibi enim infirmus ut liberetur, hic jam sanus ne corrumpatur, orat. Juxta illud ibi dicitur : « Salvum me fac propter misericordiam tuam³. » juxta istud hic dicitur : « Judica me, Domine, secundum » justitiam meam. » Ibi enim ut a morbo evadat, remedium ; hic autem ne in morbum recidat, tuitionem petit. Juxta illud dicitur, Salvum me fac, Domine, secundum » misericordiam tuam : » juxta hoc dicitur, « Justum auxilium a Domino, qui salvos facit rectos corde. » Et illa enim et ista salvos facit : sed illa ex ægritudine ad salutem transfert, hæc in ipsa salute conservat. Itaque ibi misericors auxilium est, quia nullum habet meritum peccator, qui adhuc justificari desiderat, credens in eum qui justificat impium⁴ : hic autem justum auxilium est, quia jam justo tribuitur. Dicat ergo ibi peccator, qui dixit : « In- » firmus sum : Salvum me fac, Domine, propter misericordiam tuam : » et dicat hic justus, qui dixit : « Si reddidi » retribuendis mihi mala : » Justum auxilium meum a » Domino, qui salvos facit rectos corde. » Si enim medicinam exhibet, qua sanemur infirmi, quanto magis eam qua custodiamur sani ? Quoniam si cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est, quanto magis nunc justificati, salvi erimus ab ira per ipsum⁵ ?

XI. « Justum auxilium meum a Domino, qui salvos facit » rectos corde. » Dirigit justum, scrutans corda et renes Deus : justo autem auxilio salvos facit rectos corde. Non sicut scrutatur corda et renes, ita et salvos facit rectos corde et renibus : quia cogitationes et malæ sunt in pravo

¹ Psal. vi, 3. — ² Id. viii, 4, 5. — ³ Id. vi, 5. — ⁴ Rom. iv, 5. — ⁵ Id. v, 8, 9.

corde, et bonæ in recto corde : delectationes autem non bonæ ad renes pertinent, quia inferiores atque terrenæ sunt ; bonæ vero non ad renes, sed ad ipsum cor. Propterea non ita dici possunt recti renibus, sicut dicuntur recti corde, cum jam ubi cogitatio, ibi et delectatio est : quod fieri non potest, nisi cum divina atque æterna cogitantur. « Dedisti, in- » quit, lætitiā in corde meo, » cum dixisset, « Signatum » est super nos lumen vultus tui, Domine¹. » Nam phantasmata rerum temporalium, quæ sibi animus fingit, cum spe vana mortalique jactatur, quamvis inanibus imaginationibus afferant sæpe deliram insanamque lætitiā, non tamen cordi hæc delectatio, sed renibus tribuenda est : quia illæ omnes imaginationes de inferioribus, hoc est, terrenis carnalibusque rebus attractæ sunt. Ita fit, ut scrutans corda et renes Deus, et perspicuens in corde rectas cogitationes, in renibus nullas delectationes, justum auxilium præbeat rectis corde, ubi mundis cogitationibus supernæ delectationes sociantur. Et ideo in alio Psalmo cum dixisset : « Insuper et usque ad noctem increpaverunt me renes » mei ; » subjecit de auxilio, dicens : « Providebam Do- » minum in conspectu meo semper, quoniam a dextris » est mihi, ne commovear². » Ubi ostendit suggestiones tantum se a renibus passum, non etiam delectationes : quas si pateretur, utique commoveretur. Dixit autem : « A dextris est mihi Dominus, ne commovear : » deinde subjungit, « Propter hoc delectatum est cor meum³ : » ut renes eum increpare potuerint, non delectare. Non itaque in renibus, sed ibi facta est delectatio, ubi adversus renum increpationem provisus est Deus a dextris esse, id est, in corde.

XII. « Deus judex justus, fortis et longanimis⁴. » Quis

¹ Psal. iv, 7. — ² Id. xv, 7, 8. — ³ Ibid. 9. — ⁴ Id. vii, 12.

Deus iudex nisi Dominus, qui iudicat populos? Ipse iustus, qui reddet unicuique iuxta opera sua¹. Ipse fortis, qui etiam persecutores impios, cum sit potentissimus, pro nostra salute toleravit. Ipse longanimis, qui etiam ipsos qui persecuti sunt, non statim post resurrectionem ad supplicium rapuit, sed sustinuit, ut se aliquando ad salutem ab illa impietate converterent: et adhuc sustinet, servans ultimo iudicio ultimam poenam, et nunc usque invitans peccatores ad poenitentiam. « Non iram adducens per singulos » dies. » Significantius fortasse dicitur, Iram adducens, » quam irascens: et ita in exemplaribus græcis invenimus²: ut non sit in ipso ira qua punit, sed in animis eorum ministrorum qui præceptis veritatis obtemperant; per quos iubetur etiam inferioribus ministeriis, qui vocantur angeli iracundiæ, ad punienda peccata: quos jam non propter justitiam, qua non gaudent, sed propter malitiam poena humana delectat. « Non ergo Deus iram adducit per singulos » dies, » id est, non per singulos dies ad vindictam congregat ministros suos. Nunc enim patientia Dei ad poenitentiam invitat: ultimo vero tempore, cum sibi homines propter duritiam suam et cor impoenitens, thesaurizaverint « Iram in die iræ et revelationis justi iudicii Dei³, » gladium suum vibrabit.

XIII. « Nisi convertimini, inquit, gladium suum vibrabit⁴. » Potest ipse homo Dominicus gladius Dei intelligi bis acutus, id est, framea, quam non vibrabit primo adventu, sed tanquam in vagina humilitatis abscondit: vibrabit autem, cum in secundo adventu veniens iudicare vivos et mortuos, in manifesto splendore claritatis suæ, justis suis lumen, et terrores impiis coruscabit. Nam in aliis exemplaribus, pro eo quod est « Gladium suum

¹ Matth. xvi, 27. — ² Græc. μή δόξαν ἐπάγειν. — ³ Rom. ii, 5. — ⁴ Psal. vii, 13.

» vibrabit, frameam suam splendentem » positum est: quo verbo convenientissime significari arbitror ultimum dominicæ claritatis adventum: quandoquidem ex ipsius persona intelligitur, quod alius Psalmus habet: « Libera, » Domine, ab impiis animam meam, frameam tuam ab » inimicis manus tuæ¹. Arcum suum tetendit, et paravit » illum. » Non passim verborum tempora prætereunda sunt, quod gladium de futuro dixit, « Vibrabit: arcum » de præterito, « tetendit: » deinde præteriti temporis consequuntur verba.

XIV. « Et in ipso paravit vasa mortis: sagittas suas » ardentibus operatus est². » Arcum ergo istum, Scripturas sanctas libenter acceperim, ubi fortitudine Novi Testamenti, quasi nervo quodam, duritia Veteris flexa et edomita est. Hinc tanquam sagittæ emittuntur Apostoli, vel divina præconia jaculantur. Quas sagittas « Ardentibus operatus est, » id est, quibus percussi divino amore flagrant. Qua enim alia sagitta percussa est, quæ dicit: « Inducite me in domum vini, constituite me inter unguenta, constipate me inter mella³, quoniam vulnerata » charitate ego sum⁴? » Quibus aliis sagittis accenditur, qui redire ad Deum cupiens, et ab ista peregrinatione remeare, adversus dolosas linguas petit auxilium, et ei dicitur: « Quid detur tibi, aut quid adjiciatur tibi adversus linguam dolosam? Sagittæ potentis acutæ, cum » carbonibus vastatoribus⁵: » id est, quibus percussus atque inflammatus tanto amore ardeas regni coelorum, ut omnium resistentium et a proposito revocare volentium linguas contempnas, et persecutiones eorum derideas, dicens: « Quis me separabit a charitate Christi? tribulatio? » an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an

¹ Psal. xvi, 13, 14. — ² Id. vii, 14. — ³ Forte mala. — ⁴ Cant. ii, 4, juxta lxx. — ⁵ Psal. cxix, 3, 4.

» periculum? an gladius? Certus sum enim, inquit, quia
 » neque mors, neque vita, neque Angelus, neque Prin-
 » cipatus, neque præsentia, neque futura, neque Virtus,
 » neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia
 » poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo
 » Jesu Domino nostro¹. » Sic ardentibus sagittas suas ope-
 ratus est. Nam in græcis exemplaribus ita invenitur: « Sa-
 » gittas suas ardentibus operatus est. » Latina autem,
 « Ardentes, » pleraque habent. Sed sive ipse sagittæ ar-
 deant, sive ardere faciant, quod utique non possunt, nisi
 et ipsæ ardeant, integer sensus est.

XV. Sed quia non sagittas tantum, sed etiam « Vasa
 » mortis » dixit in arcu Dominum parasse, quæri potest
 quæ sint vasa mortis. An forte hæretici? Nam et ipsi ex
 eodem arcu, id est, ex eisdem Scripturis in animas non
 charitate inflammandas, sed venenis perimendas insiliunt,
 quod non contingit nisi pro meritis: propterea divinæ
 providentiæ etiam ista dispositio tribuenda est, non quia
 ipsa peccatores facit, sed quia ipsa ordinat cum peccave-
 rint. Malo enim voto per peccatum legentes, male cogun-
 tur intelligere, ut ipsa sit pœna peccati: quorum tamen
 morte filii catholicæ Ecclesiæ, tanquam quibusdam spi-
 nis, a somno excitantur, et ad intelligentiam divinarum
 Scripturarum proficiunt. « Oportet enim et hæreses esse,
 » ut probati, inquit, manifesti fiant inter vos²: » hoc est,
 inter homines, cum manifesti sint Deo. An forte easdem
 sagittas et vasa mortis disposuit ad perniciem infidelium,
 et ardentibus vel ardentibus operatus est ad exercitationem
 fidelium? Non enim falsum est quod Apostolus dicit:
 « Aliis sumus odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mor-
 » tem, et ad hæc quis idoneus³? » Non ergo mirum si
 iidem Apostoli et vasa mortis sunt in eis, a quibus perse-

¹ Rom. viii, 35-39. — ² I Cor. xi, 19. — ³ 2 Cor. ii, 16.

cutionem passi sunt, et igneæ sagittæ ad inflammanda
 corda credentium.

XVI. Post hanc autem dispensationem justum veniet
 iudicium: de quo ita dicit, ut intelligamus unicuique ho-
 mini supplicium fieri de peccato suo, et ejus iniquitatem
 in pœnam converti: ne putemus illam tranquillitatem, et
 ineffabile lumen Dei de se proferre unde peccata punian-
 tur; sed ipsa peccata sic ordinare, ut quæ fuerunt delec-
 tamenta homini peccanti, sint instrumenta Domino pu-
 nienti. « Ecce, inquit, parturivit injustitiam¹. Quid enim
 conceperat, ut injustitiam parturiret? » Concepit, inquit,
 » laborem². » Hinc est ergo illud: « In labore manducabis
 » panem tuum. » Hinc etiam illud, « Venite ad me omnes
 » qui laboratis et onerati estis. Jugum enim meum lene
 » est, et onus meum leve³. » Non enim poterit labor
 finiri, nisi hoc quisque diligat quod invito non possit au-
 ferri. Nam cum ea diliguntur quæ possumus contra volun-
 tatem amittere, necesse est ut pro his miserrime laboremus,
 et ut hæc adipiscamur, in angustiis terrenarum ærumna-
 rum, cum sibi quisque illa rapere et prævenire alterum,
 aut extorquere alteri cupit, injustitias machinemur. Recte
 ergo et prorsus ex ordine parturivit injustitiam, qui con-
 cepit laborem. Parit autem quid, nisi quod parturivit,
 quamvis non hoc parturierit quod concepit? Non enim
 hoc nascitur quod concipitur; sed concipitur semen, nas-
 citur quod formatur ex semine. Labor est igitur semen
 iniquitatis; peccatum autem conceptio laboris, id est, illud
 primum peccatum, apostatare a Deo⁴. Parturivit ergo in-
 justitiam qui concepit laborem. « Et peperit iniquitatem. »
 Iniquitas, hoc est, quod injustitia: hoc ergo peperit quod
 parturivit. Quid deinde sequitur?

¹ Psal. vii, 15. — ² Gen. iii, 17. — ³ Matth. xi, 28 et 30. — ⁴ Eccli.
 x, 14.

XVII. « Lacum aperuit, et effodit illum¹. » Lacum aperire, est in terrenis rebus, id est, tanquam in terra fraudem parare, quo alius cadat, quem vult decipere injustus. Aperitur autem hic lacus, cum consentitur malæ suggestioni terrenarum cupiditatum: effoditur vero, cum post consensionem operationi fraudis instatur. Sed unde fieri potest, ut iniquitas prius lædat hominem justum in quem procedit, quam cor injustum unde procedit? Itaque fraudator pecuniæ, verbi gratia, dum cupit alium damno lacerare, ipse avaritiæ vulnere sauciatur. Quis autem vel demens non videat quantum inter hos distet, cum ille patitur damnum pecuniæ, ille innocentiae? « Incidet ergo in foveam quam fecit. Quod in alio Psalmo dicitur: « Cog- » noscitur Dominus judicia faciens, in operibus manuum » suarum comprehensus est peccator². »

XVIII. « Convertetur labor ejus in caput ejus, et ini- » quitas ejus in verticem ejus descendet³. » Non enim voluit ipse peccatum evadere: sed factus est sub peccato tanquam servus, dicente Domino: « Omnis qui peccat, » servus est⁴. » Erit ergo iniquitas ejus super ipsum, cum ipse iniquitati suæ subditur; quia non potuit dicere Domino, quod innocentes et recti dicunt: « Gloria mea, et » exaltans caput meum⁵. » Ita ergo ipse inferior erit, ut ejus iniquitas sit superior, et in illum descendat: quia gravat illum, et onerat, et ad requiem sanctorum revolare non sinit. Hoc fit, cum in homine perverso servit ratio, et libido dominatur.

XIX. « Confitebor Domino secundum justitiam ejus⁶. » Non ista confessio peccatorum est: ille enim hoc dicit, qui superius verissime dicebat: « Si est iniquitas in manibus meis⁷: sed confessio justitiæ Dei, qua ita lo-

¹ Psal. vii, 16. — ² Id. ix, 17. — ³ Id. vii, 17. — ⁴ Joan. viii, 34. — ⁵ Psal. iii, 4. — ⁶ Ibid. 18. — ⁷ Ibid. 4.

quimur, Vere, Domine, justus es, quando et justos sic protegis, ut per te ipsum eos illumines; et peccatores sic ordinas, ut non tua, sed sua malitia puniantur. Ista confessio ita Dominum laudat, ut nihil possint impiorum valere blasphemiae, qui volentes excusare facinora sua, nolunt suæ culpæ tribuere quod peccant, hoc est, nolunt suæ culpæ tribuere culpam suam. Itaque aut fortunam, aut fatum inveniunt quod accusent; aut diabolum, cui non consentire in potestate nostra esse voluit qui nos fecit: aut aliam naturam inducunt, quæ non sit ex Deo, fluctuantes miseri, et errantes potius quam confitentes Deo, ut eis ignoscat. Non enim oportet ignosci, nisi dicenti, Peccavi. Qui ergo videt merita animarum sic ordinari a Deo, ut dum sua cuique tribuuntur, pulchritudo universitatis nulla ex parte violetur, in omnibus laudat Deum: et ista est non peccatorum, sed justorum confessio. Non enim peccatorum confessio est, dum dicit Dominus: « Confiteor tibi, Domine cœli et terræ, quia abs- » condisti hæc a sapientibus, et revelasti ea parvulis¹. » Item in Ecclesiastico dicitur: « Confitemini Domino in » omnibus operibus ejus. Et hæc dicetis in confessione, » opera Domini universa quoniam bona valde². » Quod in isto Psalmo intelligi potest, si quisque pia mente, Domino adjuvante, distinguat inter justorum præmia et supplicia peccatorum, quemadmodum his duobus universa creatura, quam Deus a se conditam regit, mirifica et paucis cognita pulchritudine decoratur. Ita ergo ait: « Confite- » bor Domino secundum justitiam ejus, tanquam ille qui viderit non factas tenebras a Deo, sed ordinatas tamen. Deus enim dixit: « Fiat lux, et facta est lux³. » Non dixit: « Fiant tenebræ, et factæ sunt tenebræ. » et tamen ipsas ordinavit. Et ideo dicitur: « Divisit Deus inter lucem et

¹ Matth. xi, 25. — ² Eccli. xxxix, 19-21. — ³ Gen. i, 3.

» tenebras : et vocavit Deus lucem diem , et tenebras vo-
 » cavit noctem¹. » Ista distinctio , aliud fecit , et ordina-
 vit : aliud autem non fecit , sed tamen etiam hoc ordinavit.
 Jamvero tenebris significari peccata , et in Propheta in-
 venit qui dicit : « Et tenebræ tuæ tanquam meridies
 » erunt² : » et in Apostolo dicente : « Qui odit fratrem
 » suum , in tenebris est³ : » et illud præcipue : « Abjicia-
 » mus opera tenebrarum , et induamur arma lucis⁴. » Non
 quod aliqua sit natura tenebrarum. Omnis enim natura
 in quantum natura est , esse cogitur. Esse autem , ad lu-
 cem pertinet : non esse , ad tenebras. Qui ergo deserit
 eum a quo factus est , et inclinatur in id unde factus est ,
 id est , in nihilum , in hoc peccato tenebratur ; et tamen
 non penitus perit , sed in infimis ordinatur. Itaque post-
 quam dixit : « Confitebor Domino , » ne peccatorum con-
 fessionem intelligeremus , subjicit ultimum : « Et psallam
 » nomini Domini altissimi⁵. » Psallere autem ad gaudium
 pertinet , pœnitentia vero peccatorum ad tristitiam.

XX. Potest iste Psalmus etiam in persona Dominici ho-
 minis intelligi : si modo ea quæ ibi humiliter dicta sunt ,
 ad nostram infirmitatem referantur , quam ille gestabat.

ENARRATIO

IN PSALMUM VIII.

In finem , pro torcularibus , Psalmus ipsi David⁶.

I. NIHILO de torcularibus in textu ejus Psalmi , cujus
 iste titulus est , dicere videtur. In quo apparet multis et

¹ Gen. 1, 4, 5. — ² Isaï. LVIII, 10. — ³ 1 Joan. XI, 11. — ⁴ Rom. XIII, 12.
 — ⁵ Psal. VII, 18. — ⁶ Id. VIII, 2.

variis similitudinibus unam eandemque rem in Scripturis
 sæpe insinuari. Torcularia ergo possumus accipere Eccle-
 sias , eadem ratione qua et aream intelligimus Ecclesiam.
 Quia sive in area , sive in torculari , nihil aliud agitur , nisi
 ut fructus ab integumentis purgentur , quæ necessaria
 erant , et ut nascerentur , et ut crescerent , atque ad ma-
 turitatem vel messis vel vindemiæ pervenirent. His ergo
 vel integumentis vel sustentaculis , id est , paleis in area
 frumenta , et vinaciis in torcularibus vina exuuntur : sicut
 in Ecclesiis a multitudine sæcularium hominum , quæ si-
 mul cum bonis congregatur , quibus ut nascerentur et apti
 fierent verbo divino , necessaria erat illa multitudo , id
 agitur , ut spiritali amore per operationem ministrorum
 Dei separentur. Agitur enim nunc , ut non loco , sed af-
 fectu interim separentur boni a malis : quamvis simul in
 Ecclesiis , quantum attinet ad corporalem præsentiam ,
 conversentur. Aliud autem erit tempus , quo frumenta in
 horrea , vel vina in cellas segregentur : « Frumenta , in-
 » quit , recondet in horreis , paleas autem comburet igni
 » inextinguibili¹. » Eadem res in alia similitudine sic in-
 telligi potest : Vina recondet in apothecis , vinacia vero
 pecoribus projiciet : ut ventres pecorum , pro pœnis ge-
 hennarum per similitudinem intelligere liceat.

II. Est alius intellectus de torcularibus , dum tamen ab
 Ecclesiarum significatione non recedatur. Nam et Verbum
 divinum potest uva intelligi. Dictus est enim et Dominus
 botrus uvæ , quem ligno suspensum , de terra promissionis ,
 qui præmissi erant a populo Israël , tanquam crucifixum ,
 attulerunt². Verbum itaque divinum , cum enuntiationis
 necessitate usurpat vocis sonum , quo in aures pervehatur
 audientium , eodem sono vocis tanquam vinaciis , intellec-
 tus tanquam vinum includitur : et sic uva ista in aures

¹ Luc. III, 17. — ² Num. XIII, 24.